

A innovación educativa, unha realidade nas aulas

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 55-57

Sara Carreira

La Voz de Galicia

sara.carreira@lavoze.es

Un percorrido sobre experiencias innovadoras desenvolvidas en centros educativos de Galicia en educación infantil e primaria a partir das melloras efectuadas nas didácticas/metodoloxías, na educación en relación coa contorna, na organización escolar e no uso de tecnoloxía.

Un moi alto número de profesores galegos están preparando, desenvolvendo ou analizando prácticas innovadoras. En Galicia hai uns 1 100 colexios públicos e sobre 300 privados^[1] (con ou sen concerto) que responden a situacións e lugares moi diferentes. Os que seguen tendencias innovadoras son minoría, pero unha minoría significativa, na que coinciden diferentes circunstancias: a primeira e fundamental é o liderado educativo, un equipo que ampare (senón potencie) as

prácticas novas, que sen o seu impulso son actividades de fotocopiador; a formación continua de todo o claustro (os programas dos CFR adaptados a cada centro están tendo enorme éxito); e o recoñecemento de todo ese traballo extra, que pode ser desde un premio á inclusión nun programa punteiro da Administración, pasando por un intercambio de experiencias como os Erasmus.

Neste artigo repasaranse algunhas das propostas que se desenvolven en educación infantil e primaria baixo estes parámetros, necesarios para que a innovación se sosteña no tempo. Os

^[1] Consellería de Educación (2018). *Datos e cifras do ensino non universitario*. Curso 2018/19, 17-19.

exemplos que se nomean son iso, exemplos, pero poderían ser outros moitos.

INNOVACIÓNS DIDÁCTICAS NO ÁMBITO DAS ÁREAS E MATERIAS

A aprendizaxe colaborativa, de servizo, ou por proxectos, o uso da arte como fío condutor, as matemáticas manipulativas, as rutinas do pensamento... son formas de encarar a aprendizaxe, poñendo o alumno no centro do proceso.

A aprendizaxe colaborativa ou entre iguais é unha ferramenta xa estendida en moitos colexios, en gran parte debido ao labor formativo de José Ramón Lago e o seu equipo da Universidade de Vic[2] ou a dos irmáns Johnson na Universidade de Minnesota[3]. Faise esta aprendizaxe en centros tan dispares

[2] José Ramón Lago (Vigo, 1958) é director do Departamento de Psicología da Facultade de Educación, Tadución e Ciencias Humanas da Universidade de Vic (UVic-UCC). Foi nos anos noventa membro do Consello de redacción da Revista Galega de Educación.

[3] David Johnson (Indiana, 1940) e Roger Johnson fundaron en 1969 o Cooperative Learning Institute en Minnesota.

como na Grande Obra de Arzúa ou na da Coruña, e tamén se aplica en centros públicos como o CPI Atios (Valdoviño) ou o CEIP Viñagrande (Vilanova), onde ademais combinanse as clases mixtas (de dous cursos) coas tradicionais. En moitos outros centros hai iniciativas de colaboración menos formais: o CPR Divino Mestre de Santiago mestura alumnos de segundo de ESO con outros de segundo de primaria; o CPI Aurelio Marcelino Rei (Cuntis) é un laboratorio de aprendizaxe entre iguais durante o recreo, cando cada alumno do terceiro ciclo de primaria é profesor á fronte dun taller que lle guste. Nalgúns puntos da contorna rural a falta de nenos leva a unha colaboración obrigatoria, que os profesores aproveitan sabiamente: o CPI Uxío Novoneyra (no Courel) ou os CEIP Pai Crespo (Xunqueira de Ambía) e Xacinto Amigo Lera (Val do Dubra) son algúns deles.

O uso da arte como fío condutor é tamén un recurso que esperta o interese do alumnado á vez que se demostrou unha metodoloxía potente, como saben desde Project Zero de Harvard. É a esencia do CEIP Cervo, que

se asenta nas raíces do deseño galego, coa proximidade de Sargadelos; ou do CPI Os Dices (Rois), coa música como conexión entre clases.

Facer das matemáticas un xogo é outra liña interesante e en auxe, xa sexa por manipulación ou por usar modelos de aprendizaxe diferentes, desde o ABN ata o EntusiasMAT[4] do colexio Montserrat barcelonés. No CEIP O Coto (Negreira) seguen o sistema Jump Math[5] e preto fisicamente de alí, pero distante en moitos outros sentidos, o CPR Peleteiro (Santiago) fai unha aposta alternativa coa súa Veo-Mates[6].

[4] É o programa de aprendizaxe das matemáticas do colexio Montserrat (Vallvidrera, Barcelona) que combina a manipulación matemática co desenvolvemento a partir das intelixencias múltiples. Desenvolveo a empresa Tekman.

[5] Didáctica das matemáticas a partir de cadernos deseñados para a repetición de operacións presentadas en diferentes pasos ou saltos.

[6] Aprendizaxe manipulativa das matemáticas a partir da didáctica de José Fernández Bravo (Centro Pedagógico Fernández Bravo, Madrid).

O CPR Eduardo Pondal é un dos sete centros galegos que participa no programa Piteas dende hai tres anos. Neste tempo mostrou o traballo dos rapaces na feira que se organiza na Cidade da Cultura.

Os rapaces do centro de primaria Celso Emilio Ferreiro de Vigo aproveitan ao máximo os recursos máis cercanos. Por exemplo, cos marmelos que hai no patio os alumnos de terceiro fan marmelada.

INNOVACIÓNS EN RELACIÓN COA CONTORNA

A innovación non só supón aplicar didácticas diferentes, tamén pode chegar da man de iniciativas sociais. Facer o alumnado consciente do seu papel como cidadán está no ADN do CPR Andaina (Culleredo); no CEP Celso Emilio Ferreiro (Vigo) propuxéronse mostrar a contorna rural aos seus alumnos *urbanitas*, á vez que defenden a diversidade cos seus patios dinámicos ou o uso da lingua de signos no comedor. No CEIP San Xoán de Filgueira (Ferrol) cada día aprenden unha palabra na linguaxe das persoas xordas, ademais de cooperar todos na organización do colexio (incluso as familias acompañan o mestre nas aulas nunha experiencia que está dando excelentes resultados). O CEIP San Francisco Javier (A Coruña) leva moitos anos explorando a herdanza etnográfica dos seus alumnos (recupéranse xogos populares, a entrada do centro é case un museo, e nenos e avós comparten moitas actividades), como de vello veñen facendo no CEIP da Capela, e o CEIP Mosteiro-Bembribe (Vigo) embarcouse en viaxes de colonias para os nenos desde os cinco anos e teñen horas de Educación Emocional. Non

CRA Antía Cal (Gondomar) a fusión entre escola e contorna é tan íntima que non está moi claro onde se desenvolve a maior parte da aprendizaxe.

INNOVACIÓNS EN RELACIÓN COA TECNOLOXÍA

A tecnoloxía é unha ferramenta moi poderosa para relacionarse cos nenos, admirados polo seu atractivo. Se se combina con metodoloxías activas pode dar resultados sorprendentes. A experiencia máis importante posiblemente é a do CEIP Ponte dos Brozos (Arteixo), onde desde cuarto de primaria hai materias que se aprenden con Minecraft[7] e a Hora do Código (uns alumnos ensinan a outros a programar) é o momento estrela do recreo da semana.

INNOVACIÓNS ORGANIZATIVAS

Todos estes casos antes descritos comportan a medio prazo (cando non a curto) cambios importantes na organización do centro, obxectivo de toda a comunidade educativa. Ocorre ademais especialmente en centros grandes, como o CPR Apóstolo Santiago (Xesuítas, Vigo),

[7] Minecraft Education Edition é un xogo pensado para o ensino e desenvolvido por Microsoft.

con 1 600 alumnos dos 3 aos 18 anos. Outro exemplo de innovación de arriba a abaixo é o CPR Cluny (Santiago) ou, na pública, o CEIP Víctor López Seoane (A Coruña) onde o seu equipo directivo fixo da colaboración o seu primeiro mandamento.

Non se pode terminar un artigo sobre innovación educativa sen mencionar Piteas[8], o programa nado na Fundación Barrié que desenvolve a USC e que conta co apoio da Xunta. A clave do seu éxito é que se adapta a cada centro, ao seu ritmo e circunstancias, e pode ser un proxecto tan ambicioso como estas determinen. Un plan piloto cunha vintena de centros de todo tipo e provincias.■

[8] Programa de formación do profesorado para o desenvolvemento do talento na aula. Promovido pola Fundación Barrié coa participación da Unidade de Altas Capacidades da Universidade de Santiago e a colaboración da Xunta de Galicia.